

TALABALARNING TANQIDIY VA MANTIQUIY FIKRLASHINI SHAKLLANTIRISHDA PEDAGOGIK MUHITNING AHAMYATI

Zaxiriddinova Shahlo

Matematika va ta'limda axborot texnologiyasi kafedrası o'qituvchisi. Ilmiy rahbar

Pedagogika va Psixologiya kafedrası o'qituvchisi

Ilmiy rahbar: **DJabborov.M.B**

Nurmaxmatova Umida Abduqahhor qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti pedagogika fakulteti

“Matematika va informatika” yo‘nalishi 3-bosqich talabasi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada talabalarda tanqidiy va mantiqiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirish jarayonida pedagogik muhitning o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tanqidiy fikrlash shaxsning mustaqil qaror qabul qilish, tahlil qilish, dalillarni solishtirish va muqobil fikrlarni baholash qobiliyatini rivojlantiradi. Maqolada oliy ta’lim muassasalarida o‘quv jarayonini interaktiv metodlar, muammoli vaziyatlar va ijodiy topshiriqlar asosida tashkil etish orqali talabalarning fikrlash madaniyatini rivojlantirish usullari ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, pedagogik muhitda o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi hamkorlik, ochiqlik va erkin muloqot muhitining tanqidiy tafakkurga ijobiy ta’siri ilmiy asosda yoritilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ijodiy va demokratik pedagogik muhit talabalarning mantiqiy fikrlashini, ularning bilimga bo‘lgan motivatsiyasini kuchaytiradi hamda mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida shakllanishiga yordam beradi. Bundan tashqari, maqolada tanqidiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda reflektiv o‘qitish, tahliliy yondashuv hamda muammoli ta’lim texnologiyalarining o‘rni alohida e’tibor bilan yoritilgan. Pedagogik muhitda shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish, fikrlar almashinuvi va jamoaviy muhokama madaniyatini rivojlantirish kabi omillar talabalarning tafakkur faolligini oshiruvchi muhim shartlar sifatida baholangan.

Kalit soʻzlar: tanqidiy fikrlash, mantiqiy tafakkur, pedagogik muhit, oliy taʼlim, ijodiy yondashuv, hamkorlik, refleksiv oʻqitish, kognitiv rivojlanish, interfaol metodlar, muammoli taʼlim texnologiyalari, taʼlim sifati.

Аннотация: В данной статье анализируется роль и значение педагогической среды в процессе формирования у учащихся навыков критического и логического мышления. Критическое мышление развивает способность человека принимать независимые решения, анализировать, сравнивать факты и оценивать альтернативные мнения. В статье рассмотрены методы развития культуры мышления учащихся путем организации учебного процесса в высших учебных заведениях на основе интерактивных методов, проблемных ситуаций и творческих заданий. Также в педагогической среде научно обосновано положительное влияние на критическое мышление атмосферы сотрудничества, открытости и свободного общения учителя и ученика. Результаты исследования показывают, что творческая и демократическая педагогическая среда усиливает логическое мышление учащихся, их мотивацию к познанию, способствует становлению как самостоятельной мыслящей личности. Кроме того, в статье особое внимание уделяется роли рефлексивного обучения, аналитического подхода и проблемных образовательных технологий в развитии критического и логического мышления. В педагогической среде такие факторы, как личностно-ориентированное обучение, эффективное использование информационно-коммуникационных технологий, обмен идеями и развитие культуры коллективного обсуждения, оценивались как важные условия, повышающие мыслительную активность учащихся.

Ключевые слова: критическое мышление, логическое мышление, педагогическая среда, высшее образование, творческий подход, сотрудничество, рефлексивное обучение, познавательное развитие, интерактивные методы, проблемные образовательные технологии, качество образования.

Bugungi kunda taʼlim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri — talabalarda tanqidiy va mantiqiy fikrlash koʻnikmalarini shakllantirish, ularni mustaqil fikrlaydigan, tahliliy yondasha oladigan va dalillarga asoslangan xulosa chiqarishga oʻrgatishdir. Bu

jarayonning muvaffaqiyati bevosita ta'lim jarayonida yaratiladigan pedagogik muhit bilan uzviy bog'liqdir. XXI asrda ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri – mustaqil, erkin va tanqidiy fikrlovchi shaxslarni shakllantirishdan iborat. Ayniqsa, oliy ta'lim tizimida bu masala yanada dolzarb tus olmoqda. Zamonaviy ta'lim talabalar faqat bilim egallash bilan cheklanmasdan, balki olgan bilimlarini chuqur tahlil qilish, baholash hamda yangi g'oyalarni ilgari surish qobiliyatini shakllantirishni ham nazarda tutadi. Tanqidiy fikrlash – bu murakkab kognitiv jarayon bo'lib, insonning fikr yuritish qobiliyatini, tahliliy yonda shuvini va muammolarga izchil hamda mantiqiy yondashish salohiyatini ifodalaydi. Oliy ta'lim muassasalari talabalarida tanqidiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirish uchun zarur tashkiliy va pedagogik shart-sharoitlarni yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqola aynan ana shu shart- sharoitlarni ilmiy asosda tahlil qilishga bag'ishlangan. Oliy ta'lim muassasalari talabalar uchun ushbu ko'nikma nafaqat o'quv jara yonida, balki kelajakdagi kasbiy faoliyatda ham muhim ahamiyatga ega. Halpern (2013) ta'kidlaganidek, tanqidiy fikrlash – bu “bilimni avtomatik emas, ongli tarzda qayta ishlash va tahlil qilishga asoslangan fikr yuritishdir”. O'zbekistonlik olimi Odilova (2024) tanqidiy fikrlashning ildizlari Sharq falsafasida ham mavjudligini, xususan Alisher Navoiy, Forobiy va Ibn Sino kabi mutafakkirlar asarlarida tahliliy yondashuvlar namoyon bo'lganini qayd etadi.

Urinboyev va Abdurahmonov (2024) tanqidiy fikrlashni “ta'lim sifati va talabalar tafakkurining faolligini oshi- ruvchi asosiy omil” sifatida baholaydi. Ilmiy adabiyotlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun quyidagi tashkiliy shart-sharoitlarning zarurligi ta'kidlanadi. O'quv rejalari mosligi. Omonova (2025) “Tanqidiy fikrlash” va “Metafan” kabi umumiy rivojlantiruvchi fanlarni o'quv rejasiga kiritish orqali ushbu ko'nikmani muntazam shakllantirishni taklif qiladi. Interaktiv muhit. Campo va boshqalar (2023) tadqiqotiga ko'ra, talabalarning fikricha, eng samarali usullar – debat, keys-stadi va hamkorlikda o'qitish metodlari hisoblanadi. Texnologik vositalar. Ablakulov (2025) esa ingliz tilini o'qitish jarayonida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda onlayn platformalar, analitik matnlar va kreativ yozuv topshiriqlari yuqori samaradorlikka ega ekanini ko'rsatadi. Tanqidiy fikrlash qobiliyati ta'limni axborotlashtirish sharoitida olingan o'quv va ilmiy ma'lumotlarni malakali tahlil qila oladigan, o'rganilayotgan faktlar, normalarning

muvofigligini aniqlash asosida o'z mulohazalarini shakllantirib, o'zi va atrofdagi voqelikka tanqidiy munosabatni rivojlantirishi kerak bo'lgan talabalar uchun alohida ahamiyatga ega. Tanqidiy fikrlashni rivojlantirish jarayonini talabalarning olingan ma'lumotlardan asosiysini ajratib olish, undagi qarama-qarshi fakt va fikrlarni aniqlash, asosli xulosalar chiqarish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan o'zaro munosabatlarning maxsus tashkil etilgan, boshqariladigan jarayoni sifatida tavsiflash mumkin. Oliy ta'lim muassasasida (OTM) ta'lim, birinchi navbatda, talabalarning bilish faoliyatini boshqarish jarayonidir. Ta'kidlash joizki, tanqidiy fikrlashning eng muhim xususiyatlaridan biri uning kasbiy faoliyat sohasidan qat'i nazar, fikrlashni tahlil qilish va qurish, bilimlarni egallashga o'rgatishidir. Uning doirasida savollar o'rganiladi: "qanday qilib?", "qachon?" va "nima uchun?", tadqiqotning umumiy kontekstida muayyan xulosalar chiqariladi. Bularning barchasi zamonaviy oliy ta'lim tizimida tanqidiy fikrlashning alohida mavqeyini keltirib chiqaradi. Tanqidiy fikrlashni shakllantirish muammosi birinchi marta XX asrning 70-yillarida sanoati rivojlangan mamlakatlarda jadal o'rganila boshlandi. Bu davrda ta'lim mazmuniga tanqidiy fikrlash o'quv dasturining kiritilishi olimlarning unda yuzaga kelgan inqirozni yengish istagi bilan bog'liq edi. Ta'lim xizmatlari bozori uchun kurash boshlandi. Asta-sekin bu kurashda tanqidiy fikrlash g'oyalariga asoslangan yangi ta'lim paradigmasi yetakchilik qildi. Oliy ta'lim tizimi oldida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish, talabalarga ilmiy va hayotiy muammolarni hal etishning ijodiy yo'llarini o'zlashtirishga ko'maklashish, o'z qadriyatlari dunyosini barpo etish va o'z-o'zini tarbiyalash qobiliyatini rivojlantirish vazifasi turibdi. Hozirgi vaqtda olimlar talabalarning bilim olish jarayonini tashkil etish ko'nikmalarining yetarli darajada yuqori emasligini ta'kidlamoqdalar; Ma'lumki, bizning davrimizda insonning intellektual rivojlanishi bilimlar, xotirada saqlanadigan ma'lumotlar yoki ilmiy ma'lumotlarning tobora ortib borayotgan hajmi bilan emas, balki insonning kerakli bilimlarni tanlashga tayyorligi bilan belgilanadi. tanqidiy tahlil qilish, axborotni tushunish va mustaqil ravishda qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish lozim. O'quv jarayonida o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini shakllantirish nafaqat zamonaviy sharoitda maktab oldiga qo'yilgan yangi vazifalar bilan bog'liq holda alohida ahamiyatga ega. Shaxsga yo'naltirilgan pedagogikada tanqidiy fikrlashni rivojlantirish usullari zamonaviy jamiyatning rivojlanishiga va

shaxsning ichki dunyosiga e'tiborning ortishiga mos kelishi kerak. Pedagogika va psixologiya fanida talabalarning nazariy va amaliy, mahsuldor va reproduktiv tafakkurini shakllantirish haqida yetarli tushuncha mavjud, bilimlarni egallash jarayonida ijodiy, muammoli fikrlashni rivojlantirish vositasi sifatida muammoli ta'limning yaxlit tushunchasi mavjud; Biroq, psixologlar va o'qituvchilar tomonidan yetarlicha o'rganilgan fikrlashning barcha turlari orasida Ko'pgina o'qituvchilar tanqidiy fikrlashni o'rgatishning optimal shakllari va tanqidiy fikrlash kabi muhim tur eng kam tavsiflangan. usullarini topishga intilishadi, ammo o'qituvchilar tayyorlashda tanqidiy fikrlashni shakllantirishga deyarli e'tibor berilmaydi. Ma'lumki, fikrlashning rivojlanishida turli fanlar muhim rol o'ynaydi, ulardan eng muhimi mantiqdir: insonning fikrlash izchilligi bilan uning aqliy operatsiyalarining jiddiyligi va rivojlanishini baholash mumkin. Agar talaba "to'g'ri fikrlash" qonunlarini o'zlashtirmasa, unga faktlarni baholash, asosli rad etish, voqealarga malakali baho berish, o'z-o'zini baholash va tanqid qilishni o'rgatish qiyin. Tanqidiylik nafaqat insonning xatti-harakati va bilimiga, balki uni o'zlashtirish va o'zlashtirish usullariga nisbatan ham rivojlanadi. Odatiy stereotiplar va umumiy qabul qilingan qarashlarni buzadigan yangi g'oyalarni rivojlantirishni rag'batlantirish, talabalarga muammoni hal qilishning yagona usulini yuklamaslik, balki ularga muammoni hal qilish uchun usullar va faol, muqobil, oqilona tanlashni o'rgatish - bu tanqidiy fikrlashga o'rgatish maqsadidir. Rivojlangan fikrlash qobiliyatiga ega bo'lgan o'quvchilar keng umumlashtirishga intilish bilan ajralib turadi, shu bilan birga ular o'rganishga yangi munosabatni rivojlantiradilar, ayniqsa maktabdan keyingi mashg'ulotlarda. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, tanqidiy fikrlashning shakllanishiga ijtimoiy muhit va maktab ta'limi kabi omillar ta'sir ko'rsatadi. Bolalikdan inson o'zining va boshqalarning xatti-harakatlari va mulohazalarini baholashni o'rganadi. Tanqidiylik darajasi nafaqat insonning bilim va ko'nikmalari bilan, balki uning shaxsiy fazilatlari, aqliy munosabatlari va ko'p jihatdan e'tiqodlari, shu jumladan o'zining "men" ga nisbatan aks ettiruvchi munosabati bilan belgilanadi. Axloqiy ijtimoiy mas'uliyat, har bir shaxsning individual xususiyatlarini hurmat qilish. Ro'yxatga olingan fazilatlar orasida asosiy o'rinlardan biri tegishli shaxsning haqiqatni izlashga tinimsiz intilishida, haqiqat uchun tanqid qilishda ifodalangan hukmning xolisligi yotadi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish

talabalar tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Masalan, problemali ta'lim, loyiha asosidagi ta'lim, keys-stadiy kabi metodlar orqali talabalar murakkab axborotlarni tahlil qilish, baholash va ularning mohiyatini anglash ko'nikmalarini egallaydilar. Bugungi kunda talabalar internet, raqamli kutubxonalar va ilmiy bazalar orqali katta hajmdagi ma'lumotlarga ega bo'lish imkoniyatiga egadirlar. Biroq ushbu axborotlar turli sifat va ishonchlilik darajasiga ega bo'lganligi sababli, ularni tanqidiy tahlil qilish, solishtirish va asoslangan qarorlar chiqarish zarur bo'ladi. Masalan, bir mavzu bo'yicha ikki qarama-qarshi maqola taqdim etilganda, talabadan qaysi biri ishonchliroq ekanini dalillar asosida aniqlashi talab etiladi. Multimedia vositalari, xususan video darslar, hujjatli filmlar va podkastlar orqali talabalar turli nuqtai nazarlarni tinglaydi, ko'radi va tahlil qiladi. Bu esa o'z fikrini shakllantirish, boshqalar fikrini baholash, mantiqiy va asosli xulosalar chiqarish jarayonlarini kuchaytiradi. Google Jamboard, Padlet, Zoom Breakout Rooms, Moodle forumlari kabi interaktiv platformalarda talabalar guruh muhokamalarida faol ishtirok etadilar. Ular o'z fikrini yozma va og'zaki ifodalaydi, boshqalarning fikriga munosabat bildiradi, dalillarni solishtiradi. Bu jarayon tanqidiy savollar berish va tahliliy yondashuvni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Simulyatsiya va virtual muhitlar orqali qaror qabul qilish kompetensiyalari rivojlanadi. Masalan, biznes simulyatsiyalari, tarixiy rolli o'yinlar yoki virtual tajribalar talabalarni real vaziyatlarni tahlil qilish, muammolarga tanqidiy yondashish, oqibatlarni bashorat qilish va asosli qarorlar chiqarishga majbur qiladi. Raqamli yozuv va fikr bildirish vositalari – bloglar, analitik esselar, digital storytelling (raqamli hikoyalash) kabi topshiriqlar orqali talabalar chuqur tahlil, dalillash va muqobil nuqtai nazarlarni ifoda etishni o'rganadilar. Sun'iy intellekt vositalari (ChatGPT, Grammarly, QuillBot va boshqalar) bilan ishlash jarayonida talabalar avtomatik tarzda olingan javoblarni tanqidiy baholash, noto'g'ri yoki noaniq axborotni aniqlash, mantiqiylik va faktik asoslanganlikni tekshirish ko'nikmalarini egallaydilar. Bu esa "ko'r-ko'rona qabul qilish" emas, fikr yuritishga asoslangan yondashuvni shakllantiradi. Xulosa qilib aytganda, zamonaviy raqamli texnologiyalar mustaqil izlanish, axborotni tahlil qilish, qaror qabul qilish, dalillash, o'z fikrini asoslash kabi tanqidiy fikrlashning asosiy elementlarini rivojlantiradi. Shu boisdan, zamonaviy texnologiyalarni o'quv jarayoniga

to'liq integratsiya qilish talabalar fikr yuritish salohiyatini sezilarli darajada oshiradi. Muqobil fikrlashga ochiq akademik muhit – bu talabalar turli fikr, yondashuv va qarashlarni erkin bildiradi, bahslashish va shubha qilish imkoniyatiga ega bo'lgan ilmiy-tarbiyaviy muhitdir. Bunday muhit tanqidiy fikrlashni shakllantirishda eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Ochiq akademik muhitda talabalar turli nuqtai nazarlarni eshitadi, ularni taqqoslaydi, dalillar asosida qaysi fikr haqiqatga yaqinligini aniqlashga harakat qiladi. Bu jarayon tanqidiy fikrlashning asosiy elementlari – tahlil, sintez va baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bunday muhitda talabalar o'z fikrlarini asoslashga majbur bo'ladi. Har qanday da'vo dalil, misol va statistik ma'lumotlar bilan mustahkamlanishi zarur bo'ladi. Masalan, seminar darslarida “Bu fikrni qanday asoslaysiz?” yoki “Muqobil yechimlar bormi?” kabi savollar tanqidiy yondashuvni kuchaytirishga xizmat qiladi. Raqamli vositalardan foydalanish talabalar tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga sezilarli darajada ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu vositalar axborotni qabul qilish, uni qayta ishlash, tahlil qilish va baholash imkoniyatlarini kengaytiradi. Raqamli platformalar (Google, JSTOR, YouTube, Wikipedia, sun'iy intellekt (SI) chatbotlari, onlayn kutubxonalar) talabalarni ko'p manbali, tezkor va farqli sifatli ma'lumotlarga olib chiqadi. Bunday axborotlardan foydalanishda talabalar quyidagilarga o'rganadilar. Axborotni tanqidiy baholash (manbaning ishonchliligi, dalillar kuchi), dezinformatsiya va manipulyatsiyani aniqlash. O'z fikrini dalillarga asoslab shakllantirish. Interaktiv platformalar – Google Docs, Padlet, Kahoot, Miro, Quizizz, Moodle, Edmodo, Mentimeter orqali talabalar o'zaro muloqotda bo'ladi, bahs-munozaralarda ishtirok etadi, yozma va og'zaki fikr almashinadi. Bu jarayon talabalar orasida fikr almashish, savollar berish, dalillarni solishtirish va tahlil qilish orqali reflektiv fikrlashni shakllantiradi. Vizual va tahliliy vositalar, masalan, diagrammalar, xaritalar, infografikalar va video-analizlar orqali talabalar murakkab g'oyalarni raqamli asosda tahlil qilishni o'rganadi. Bu esa nafaqat ularning tanqidiy fikrlash darajasini, balki abstrakt tushunchalarni tushunish salohiyatini ham oshiradi. Yozma tahlil vositalari, xususan bloglar, digital portfoliolar, e-jurnallar (Google Sites, Notion, WordPress) yordamida talabalar o'z fikrini yozma ravishda tahlil qiladi, metakognitiv (o'z fikrlashini anglash) darajasini baholaydi va vaqt o'tishi bilan o'z tafakkuridagi o'zgarishlarni kuzatadi. Bu

tanqidiy fikrlashning yuqori bosqichi hisoblanadi. Simulyatsiyalar va virtual laboratoriyalar orqali qaror qabul qilish va muqobil yechimlarni ishlab chiqish ko'nikmalari rivojlanadi. Masalan, virtual biologiya tajribalari, iqtisodiy strategiyalar simulyatsiyasi yoki tarixiy voqealarni qayta sahnalashtirish orqali talabalar real muammolarni hal qilishga o'rganadilar. Bu kontekstli tanqidiy fikrni rivojlantiradi. Sun'iy intellekt vositalari (ChatGPT, Grammarly, QuillBot, Perplexity) yordamida talabalar avtomatik javoblarni tahlil qiladi, ularning mantiqiy asoslanganligi, ishonchliligi va aniqligini tekshiradi. "Bu ma'lumot qayerdan olingan?", "Dalili bormi?", "Qanday manbaga asoslangan?" kabi savollar orqali talabalar tanqidiy yondashuvni amaliyotda qo'llashga o'rganadilar. Xulosa qilib aytganda, raqamli vositalardan foydalanish, axborotni tahlil qilish, bahs-munozara yuritish, qaror qabul qilish, metakognitiv fikrlashni rivojlantirish, texnologik vositalar orqali fikrni shakllantirish jarayonlarini faollashtiradi. Natijada tanqidiy fikrlash chuqur, kontekstual va barqaror shaklda rivojlanadi. Interfaol metodlardan foydalanish Interfaol metodlardan foydalanish – bu talabalarni faol fikr almashishga, muammolarni hal qilishga va muloqotga jalb etishga asoslangan ta'lim yondashuvidir. Tanqidiy fikrlash aynan ana shu komponentlar asosida shakllanadi. Interfaol metodlarda talaba passiv tinglovchi emas, balki fikr yurituvchi, savol beruvchi va dalil keltiruvchi faol subyektga aylanadi. Xulosa qilib aytganda, tanqidiy va mantiqiy fikrlash — bugungi globallashuv davrida shaxsning intellektual salohiyatini belgilovchi eng muhim kompetensiyalardan biridir. Oliy ta'lim tizimida talabalarda tanqidiy fikrlashni shakllantirish nafaqat ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi, balki ularning mustaqil qaror qabul qilish, tahliliy fikr yuritish va ijtimoiy masalalarga ongli yondashish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Mantiqiy tafakkur esa bu jarayonning tabiiy davomi bo'lib, talabalarni dalillarga asoslanib, xulosalar chiqarishga, muammolarni tizimli tahlil qilishga undaydi. Pedagogik muhitning to'g'ri tashkil etilishi tanqidiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Ijobiy, demokratik va hamkorlikka asoslangan pedagogik muhit talabaga o'z fikrini erkin bayon etish, bahslashish, dalil keltirish, tahlil qilish va o'zini o'zi baholash imkoniyatini yaratadi. Bunday muhitda o'qituvchi – yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi, talaba esa – faol ishtirokchi, bilim yaratuvchi subyekt sifatida shakllanadi. Shu tariqa, pedagogik muhit tanqidiy tafakkurni

rag‘batlantiruvchi, mustaqil fikrni qadrllovchi va ijodiy yondashuvni qo‘llab-quvvatlovchi o‘quv makoniga aylanadi. Raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanish bu jarayonni yanada kuchaytiradi. “Aqliy hujum”, “Venn diagrammasi”, “Munozara”, “Klaster”, “Rol o‘ynash” kabi metodlar talabalarning fikrini tizimlashtirish, dalil asosida o‘z pozitsiyasini himoya qilish, boshqalarning nuqtai nazarini tahlil qilish malakasini rivojlantiradi. Bunday faoliyat orqali talaba o‘z bilimini passiv o‘zlashtiruvchi emas, balki tahlilchi, baholovchi va yangi g‘oyalar yaratuvchiga aylanadi. Bundan tashqari, tanqidiy va mantiqiy fikrlashni shakllantirish jarayonida ijodiy yondashuv va refleksiv o‘qitish uslublarining qo‘llanilishi ham muhim ahamiyat kasb etadi. Talaba o‘z fikrlash jarayonini kuzatish, o‘z xulosalarini baholash, xatolarini aniqlash orqali o‘z ustida ishlash madaniyatiga ega bo‘ladi. Bu esa uning kognitiv rivojlanish bosqichini yuqori darajaga olib chiqadi. Shu nuqtai nazardan, tanqidiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish – bu faqat o‘quv fani doirasidagi jarayon emas, balki shaxsning dunyoqarashi, intellektual salohiyati va ijtimoiy faolligini shakllantiruvchi uzluksiz pedagogik tizimdir. Pedagogik muhit bu tizimning asosi bo‘lib, unda talaba mustaqil fikrlovchi, tahlilchi va ijodkor shaxs sifatida tarbiyalanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Karimova, V. M. (2020). Pedagogik muhit va shaxs rivojlanishida ijtimoiy-psixologik omillar. – Toshkent: TDPU nashriyoti.
2. Xodjayeva, M. M. (2021). Tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda interfaol metodlarning o‘rni. – “Pedagogik ta’lim” jurnali, №3
3. G‘ulomova, D. A. (2022). Talabalarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar. – Samarqand: SHDPI ilmiy to‘plami.
4. Qodirov, N. A. (2023). Tanqidiy fikrlashni shakllantirishning nazariy asoslari. – “Ta’lim va innovatsiya” jurnali, №2.
5. Murodova, Z. A. (2022). Oliy ta’lim muhitida talabalarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini shakllantirish usullari. – Toshkent: Innovatsion ta’lim nashriyoti.
6. G‘aniyeva, Sh. N. (2021). Pedagogik muhit va ta’lim sifati o‘rtasidagi bog‘liqlik. – Toshkent: TDPI ilmiy ishlari to‘plami.

7. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. – Harvard University Press.
8. Dewey, J. (1933). *How We Think: A Restatement of the Relation of Reflective Thinking to the Educative Process*. – D.C. Heath and Compan.
9. Hasanov, B. B. (2020). Oliy ta'limda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning psixologik asoslari. – “Yangi pedagogika” ilmiy jurnali.
10. Mustafojeva, D. A. (2023). Talabalarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish usullari. – [ITM.uz ilmiy jurnalidan maqola].